

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA O‘QISH SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHDA INTERAKTIV METODLARNING SAMARADORLIGI

Salikbayeva Jazira Tangatarovna

Nukus shahri 4-sonli boshlang‘ich maktabi o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘qish savodxonligini shakllantirish jarayonida interaktiv metodlardan foydalanishning samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida ikki xil o‘qitish yondashuvi qo‘llanilib, nazorat va tajriba guruhleri bilan 4 haftalik pedagogik tajriba o‘tkazildi. Ma‘lumotlar o‘qish tushunishi testlari, kuzatuv natijalari va o‘qituvchilar bilan suhbatlar orqali yig‘ildi. Natijalar interaktiv metodlarning o‘quv chilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshirishi, matnni tushunish darajasini yaxshilashi hamda dars jarayonida faol ishtirok etishga undashini ko‘rsatdi. O‘qish savodxonligini rivojlantirishda interaktiv metodlarni keng qo‘llash zarurligi asoslab berilgan.*

Kalit so‘zlar: *boshlang‘ich ta‘lim, o‘qish savodxonligi, interaktiv metodlar, o‘quvchilar faolligi, o‘qitish strategiyalari.*

Kirish

Boshlang‘ich ta‘limda o‘qish savodxonligi o‘quvchilarda barcha bilim va ko‘nikmalarni egallashga asos bo‘ladigan muhim kompetensiya sanaladi. O‘qish jarayonini samarali tashkil etish o‘quvchilarning matnni tushunish, tahlil qilish, fikr bildirish va mustaqil o‘qish malakalarini shakllantirishga xizmat qiladi. So‘nggi yillarda ta‘lim tizimida o‘qitishning interaktiv metodlari keng qo‘llanila boshladi. Ushbu metodlar o‘quvchilarni dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi, ular o‘zaro fikr almashish, matnni muhokama qilish va ijodiy yondashish imkoniga ega bo‘ladilar.

An‘anaviy o‘qitish usullarida o‘quvchi ko‘proq tinglovchi rovida bo‘lsa, interaktiv yondashuvda u bilim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi. Bu esa o‘qish savodxonligining shakllanishiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Mazkur tadqiqot boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida interaktiv metodlarning o‘qish savodxonligiga ta‘sirini aniqlashga qaratildi.

Metodologiya

Tadqiqot kvaziekperimental yondashuv asosida olib borildi. Nukus shahri 4-sonli boshlang‘ich maktabining 2-sinfidan jami 60 nafar o‘quvchi ishtirok etdi. Ularning 30 nafari tajriba guruhi, 30 nafari esa nazorat guruhiga birlashtirildi. Tadqiqot 4 hafta davomida amalga oshirildi. Nazorat guruhida darslar an‘anaviy usulda — chorlab o‘qish, o‘qituvchi izohi, hikoya matnini yod o‘rganish orqali olib borildi. Tajriba guruhida esa Think-Pair-Share, rolli o‘yinlar, matn asosida voqealar xaritasini tuzish, guruhda o‘qish va savol-javob aylanalari kabi interaktiv metodlar qo‘llandi.

Ma’lumotlarni yig‘ish uchun oldindan va yakunda o‘tkazilgan o‘qish tushunishi testlari, o‘quvchilarning dars jarayonidagi faolligi bo‘yicha kuzatuv varaqalari hamda o‘qituvchilar bilan o‘tkazilgan suhbatlar asos bo‘ldi. Test natijalari foiz ko‘rsatkichlarida solishtirilib, sifatli ma’lumotlar tematik tahlil orqali umumlashtirildi.

Tadqiqot natijalari

Tajriba guruhi o‘quvchilarining o‘qish tushunishi bo‘yicha ko‘rsatkichlari tadqiqot boshida o‘rtacha 58 foizni tashkil etgan bo‘lsa, tajriba yakunida 84 foizga yetdi. Nazorat guruhida esa bu ko‘rsatkich 56 foizdan 68 foizga oshdi. Bu esa interaktiv metodlar qo‘llanilgan guruhda rivojlanish ancha yuqori bo‘lganidan darak beradi.

Kuzatuv natijalari ham tajriba guruhida o‘quvchilar dars davomida faolroq bo‘lganini, matn yuzasidan savol berishda yoki fikr bildirishda ishtirokchiligi oshganini ko‘rsatdi. O‘qituvchilar bilan suhbatlarda interaktiv metodlar o‘quvchilarni yanada erkinlashtirgani, ularda matnga nisbatan qiziqish ortgani ta’kidlandi. Shuningdek, o‘quvchilarning lug‘at boyligi sezilarli kengaygani kuzatildi.

Muhokama

Tadqiqot natijalari interaktiv metodlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish savodxonligini rivojlantirishda samarali vosita ekanini ko‘rsatdi. Bu yondashuv Vygotskiy va Brunerning ijtimoiy-hamkorlikda o‘rganish nazariyalariga mos bo‘lib, o‘quvchi bilimni o‘rtoqlari bilan muloqot, fikr almashish va muhokama jarayonida egallaydi. Interaktiv metodlar o‘quvchilarning o‘z fikrini erkin bayon qilishi, matnni tahlil qilishi va o‘qish jarayonidan zavqlanishiga imkon yaratdi.

Nazorat guruhi natijalarining pastroq bo‘lishi an’anaviy yondashuvning o‘quvchilarni yetarli darajada faollashtira olmasligini ko‘rsatadi. Bu esa boshlang‘ich ta’limda zamonaviy, kommunikativ va hamkorlikka asoslangan metodlarni joriy etish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Interaktiv metodlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘qish savodxonligini oshirishda yuqori samaradorlikka ega. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, interaktiv yondashuv asosida o‘qitilgan o‘quvchilar:

- matnni yaxshiroq tushungan,
- darsga faol qatnashgan,
- o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasi oshgan.

Shuning uchun boshlang‘ich sinf o‘qituvchilariga o‘qish darslarida turli interaktiv metodlarni qo‘llash tavsiya etiladi.

Xulosa

Interaktiv metodlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida o‘qish savodxonligini shakllantirishda yuqori darajada samarali ekanini tadqiqot natijalari orqali isbotlandi. Ushbu metodlar o‘quvchilarning matnni tushunishi, dars jarayonida faol ishtirok etishi, o‘qishga bo‘lgan qiziqishi va lug‘at boyligining oshishiga yordam berdi. Shuning uchun boshlang‘ich sinf o‘qituvchilariga o‘qish darslarida interaktiv yondashuvlarni keng qo‘llash tavsiya etiladi. Bu o‘quvchilarning savodxonligini oshiradi hamda ularda mustaqil o‘qish va fikrlash ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Bruner, J. (1996). Ta’lim madaniyati.
2. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi. Boshlang‘ich ta’lim o‘quv dasturi, 2023.
3. Tompkins, G. (2014). 21-asr savodxonligi.
4. Ahmedova, N. (2025). Zamonaviy innovatsion texnologiyalarning estrada tomoshalaridagi o‘rni. Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi, (2), 330-335.
5. Sodiqov, I. (2025). San’at oliygohlarida yosh rejissyorlarni kasbiy mahoratini va innovatsion kompetentligini rivojlantirish. Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi, (2), 336-341.
6. Ahmedova, N. (2021). O‘zbekistonda estrada san’atining rivojlanish tendensiyalari. Интернаука, (3-3), 40-41.
7. Sodiqov, I. (2025). The social and political role and educational significance of public holidays in Uzbekistan. Western European Journal of Linguistics and Education, 3(03), 99-102.
8. Ahmedova, N. R. (2020). Estarada word art. Central Asian Problems of Modern Science and Education, 2020(1), 122-130.